

راهکارهای مشارکت عامه مردم در خط مش گذاری عمومی

پدیدآورده (ها) : الوانی، سید مهدی

میان رشته ای :: مجتمع آموزش عالی :: تابستان 1381 - شماره 13

از 5 تا 18

آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/407687>

دانلود شده توسط : مهدی عبدالحمید

تاریخ دانلود : 10/08/1393

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است. بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

www.noormags.ir

راهکارهای مشارکت عامه مردم در خط مشی‌گذاری عمومی

دکتر سیدمهدی الوانی^{***}

یکی از انتقادات عمده نظام‌های مردم‌سالار، عدم مشارکت مؤثر عامه مردم در خط مشی‌گذاری عمومی و سلطه متخصصان و کارشناسان در این زمینه می‌باشد. در این نظام‌ها به دلایل مختلف مانند پیچیدگی مسایل، هزینه‌بر بودن، عدم اطمینان و تأخیر و کندی، مشارکت مردم کنار گذاشته شده و در تصمیم‌گیری‌های عمومی به نظرات تخصصی بسنده می‌شود. برای رفع این نقیصه و مشارکت عامه مردم در خط مشی‌گذاری عمومی مدلی ارایه گردیده است که در آن دو شاخص مشارکت وجود دارد: یکی هدف و منظور از مشارکت و دیگری ماهیت موضوع مورد تصمیم. با استفاده از این مدل، تصمیم‌گیرندگان قادر خواهند شد استراتژی‌ها و راهکارهای مشارکت مردمی در خط مشی‌گذاری عمومی را به گونه‌ای طراحی کنند که هم در آگاه ساختن مردم مؤثر باشد و هم کیفیت خط مشی‌های اتخاذ شده را بهبود بخشد.

واژگان کلیدی: راهکارهای مشارکت عامه، تبادل اطلاعات، ماهیت مشارکت، هدف مشارکت.

*** استاد دانشکده مدیریت دانشگاه علامه طباطبائی

مقدمه

مشارکت عامه مردم در تصمیم‌گیری‌ها و اتخاذ خط‌مشی‌های عمومی، از گذشته‌های بسیار دور مورد توجه علما و اندیشمندان مدیریت بوده و همواره به عنوان یکی از شیوه‌های انسجام اجتماعی معرفی شده است. سیلزنیک در مقاله کلاسیک خود تحت عنوان ساز و کارهای جذب عوامل تهدیدکننده (سلزنیک^۱، ۱۹۴۹) مشارکت را تنها راه تنش‌زدایی میان قدرت قانونی سازمان‌ها و قدرت اجتماعی شهروندان می‌داند. او معتقد است هرگاه شهروندان با مشارکت جذب سازمان‌های دولتی شوند از حالت تهدیدی خارج شده و به صورت یک فرصت در کنار مدیران دولتی قرار می‌گیرند. مشارکت عامه مردم در سازمان‌های دولتی و مسئله خط‌مشی‌گذاری‌های عمومی به نوعی دموکراتیزه شدن بنیادی منجر می‌گردد و شهروندان را از حالت بی‌تفاوتی نسبت به دولت خارج ساخته و آن‌ها را متعهد به سرنوشت خود در جامعه می‌سازد. دموکراسی و مردم‌سالاری در مدیریت دولتی متکی به گسترده ساختن ایده مشارکت عامه مردم است. اگر اجازه دهیم شهروندان دستی در حکومت داشته باشند، به آنان فرصت بالنده شدن داده‌ایم و نیروی عظیمی را برای پیشبرد اهداف دولتی بسیج کرده‌ایم.

دیدگاه‌های مختلف در زمینه مشارکت عامه

مقامات دولتی، کارشناسان و متخصصان، تحصیل‌گران خط‌مشی و نظریه‌پردازان مختلف، در زمینه مشارکت عامه مردم در خط‌مشی‌گذاری عمومی دیدگاه‌های متفاوتی را ابراز داشته‌اند که به عنوان مدخل بحث به آن‌ها اشاره می‌شود:

- گروهی از متخصصان و مقامات دولتی بر این باوراند که امروزه مسایل مطرح در خط‌مشی‌گذاری عمومی به اندازه‌ای پیچیده و بغرنج می‌باشد که عامه مردم، بدون دانش و تخصص‌های لازم نمی‌توانند به طور مؤثر در امر خط‌مشی‌گذاری عمومی مشارکت

1. Selznick.

نمایند. مردم‌سالاری سنتی و کلاسیک در دنیای امروز مفهومی ندارد و برای اداره امور باید متخصصان و کارشناسان پا به عرصه تصمیم‌گیری بگذارند و تنها به یاری آن‌ها است که می‌توان خط مشی‌گذاری مؤثری انجام داد (برزین اسکی^۱، ۱۹۷۶ و ماتتو^۲، ۱۹۹۴).
- گروهی دیگر از نظریه‌پردازان خط مشی‌گذاری عمومی، عامه مردم را در زمینه خط مشی‌گذاری بی‌تفاوت و بی‌علاقه می‌دانند. این گروه معتقد است در دنیای امروز مردمان در پی گذران زندگی و منافع شخصی خود بوده و علاقه چندانی به مشارکت در مسایل خط مشی‌گذاری عمومی ندارند. بنابراین، نمی‌توان با اتکا بر مشارکت عامه مردم به صورت یک نیروی مؤثر و دائم، با اطمینان نظامی را طراحی نمود و انتظار داشت که این نظام به درستی پاسخ‌گوی مسایل خط مشی‌گذاری عمومی باشد.

- بسیاری از مقامات سیاسی بر این اعتقاداند که مشارکت بیشتر شهروندان در خط مشی‌گذاری عمومی، نقش خط مشی‌گذاران را دگرگون ساخته و از قدرت آنان کاسته است. از این رو باید به گونه‌ای عمل شود که نقش مقامات سیاسی در خط مشی‌گذاری حفظ شود.

- یکی دیگر از نظرات مخالفت با مشارکت عامه مردم، زمان‌بر بودن و هزینه‌ساز بودن این مشارکت است. طبق این نظریه، شهروندان در مشارکت خود موجب می‌شوند تا فرایند خط مشی‌گذاری عمومی طولانی شده و پیچیدگی‌ها و هزینه‌هایی به آن تحمیل گردد (کریگتون^۳، ۱۹۸۱).

- برخی از نظریه‌پردازان خط مشی‌گذاری عمومی، تصمیم‌گیری عقلایی و تصمیم‌گیری مردم‌سالارانه را در دو قطب متضاد می‌بینند که دو هدف مخالف هم را دنبال می‌نمایند. در تصمیم‌گیری عقلایی هدف کارایی است، در حالی که در تصمیم‌گیری مردم‌سالار هدف رضایت شهروندان و پاسخ‌گویی به نیازهای آنان است (فیشر^۴، ۱۹۹۵).

1. Brzezinski.
2. Mathews.
3. Creighton.
4. Fischer.

- موافقان مشارکت عامه مردم در خط مشی گذاری عمومی اعتقاد دارند که متخصصان و کارشناسان نمی توانند وسعت نظر عامه مردم را در خط مشی گذاری منعکس سازند و باید تدبیری اندیشیده شود که عامه مردم بتوانند در خط مشی گذاری عمومی مشارکت داشته باشند و دامنه وسیعی از نظرات که نگرش کل جامعه را نشان می دهد، مطرح سازند (فارمر^۱، ۱۹۹۵).

- گروه دیگری از موافقان مشارکت عامه مردم، به شکل گیری قوای حکومتی توجه کرده و متخصصان اداری را متولی وضع خط مشی نمی دانند، بلکه معتقداند این نمایندگان مردم هستند که واضعان اصلی خط مشی محسوب می شوند؛ بنابراین، مردم به طریق اولی باید در خط مشی گذاری مشارکت داشته باشند.

ایفای نقش تصمیم گیری عمومی از سوی کارشناسان و متخصصان با روح مردم سالاری در تضاد بوده و تصمیم گیری عقلایی که وسیله ای به شمار می آمده است، به صورت هدف درآمده و این وضعیت شایسته حکومت های آزادمنش و مردم سالار نیست (سال^۲، ۱۹۹۲). این گروه معتقداند اختیار تصمیم گیری در قوه مجریه به صورت فن سالارانه موافق با اصول جامعه مرکب^۳ و مردم سالار نیست.

چارچوبی برای مشارکت مردم در خط مشی گذاری عمومی

هدف مشارکت

مشارکت موفقیت آمیز شهروندان در خط مشی گذاری عمومی بستگی به انتخاب استراتژی های مؤثر در این زمینه دارد. این استراتژی ها باید دربرگیرنده هدف مشارکت و ماهیت موضوع مشارکت باشد. نویسندگان مختلف ملاحظه و بررسی دقیق هدف از مشارکت عامه مردم را امر مهمی در فرایند مشارکت دانسته اند. به عنوان مثال، کریگتون

1. Farmer.
2. Saul.
3. Pluralism.

هدف از مشارکت مردم را مبادله اطلاعات و مشروعیت بخشیدن به خط مشی ها می داند (کریگتون، ۱۹۸۱)، یا توماس مقصود از مشارکت عامه مردم را تبادل اطلاعات و پذیرش خط مشی از سوی آنان دانسته و این مسئله را مهم تر از کیفیت تصمیمات اتخاذ شده قلمداد می کند (توماس^۱، ۱۹۹۵). انسجام اجتماعی و بهره گیری از اطلاعات نیز از اهداف دیگری است که با مشارکت عامه تحقق پیدا می کند.

شهروندان خط مشی گذاران را در حکم نمایندگان خود می پندارند و هرگاه این حساس به وجود آید که نظرات و اطلاعات آنان به هیچ وجه در تصمیم گیری ها دخالت داده نمی شود نوعی عدم اعتماد و بدبینی نسبت به تصمیم گیرندگان در آن ها ایجاد می شود و بی تفاوتی و دلسردی جامعه را فرا می گیرد.

اگر فرایند خط مشی گذاری را شامل مراحل زیر بدانیم باید به روشنی مشخص شود که مشارکت عامه مردم در کدام مراحل عملی و کارساز است. این مراحل عبارت اند از:

- ۱- احساس مشکل (عارضه یابی)؛
- ۲- ادراک مشکل (ریشه یابی)؛
- ۳- تعیین معیار سنجش (سنجه یابی)؛
- ۴- احصای راه حل ها (راه حل یابی)؛
- ۵- ارزیابی راه حل ها (بهینه یابی)؛
- ۶- انتخاب اصلح و اعلام تصمیم (قانونی شدن تصمیم)؛
- ۷- ارزیابی و اصلاح خط مشی در اجرا.

حال باید دید شهروندان در کدام یک از مراحل می توانند به طور مؤثری مشارکت نمایند. برای نمونه، در احساس مشکلات و بیان آن ها شهروندان به خوبی قادراند مشارکت داشته و مسایل را به سیستم خط مشی گذاری منتقل نمایند، اما در مرحله ریشه یابی و بررسی های تخصصی شاید مشارکت همگانی نتواند به درستی عمل نماید و باعث تیرگی روابط شهروندان و سازمان های متولی اجرای آن خط مشی گردد (کریگتون، ۱۹۸۱).

1. Thomas.

همان‌گونه که قبلاً اشاره شد اهداف مشارکت شهروندان را می‌توان در پنج دسته خلاصه کرد:

- ۱- کشف و شناخت مسایل عمومی؛ جست‌وجو برای یافتن مشکلات و مسایل عمومی؛
- ۲- آموزش؛ آگاه شدن شهروندان از مسایل عمومی؛
- ۳- سنجش دیدگاه‌ها؛ اطلاع از دیدگاه‌ها و نظر شهروندان راجع به مسایل جامعه و راه‌حل‌های آن؛
- ۴- انگیزش؛ ایجاد انگیزه در شهروندان برای تفکر در مورد مسایل جامعه و راه‌حل‌های آن‌ها؛
- ۵- پذیرش و ایجاد مشروعیت عامه؛ ایجاد پذیرش در جامعه نسبت به خط مشی‌ها و توجه به نرم‌های جامعه در خط مشی‌گذاری.

کریگتون تمامی این پنج دسته اهداف را در «تبادل اطلاعات» با شهروندان تحقق یافته می‌بیند. به زعم او با ایجاد ارتباط می‌توان به کشف مسایل مورد ابتلای مردم، آگاه ساختن آنان از محدودیت‌ها، آگاه شدن مراجع خط مشی‌گذار از دیدگاه‌های شهروندان، و انگیزش و پذیرش عامه مردم، دست یافت. جدول شماره ۱ اهداف مشارکت عامه مردم را در هر یک از مراحل تدوین و شکل‌گیری خط مشی‌های عمومی نشان می‌دهد.

جدول شماره (۱)، مراحل فرایند خط‌مشی‌گذاری و هدف از مشارکت شهروندان در هر یک از مراحل

مراحل فرایند خط‌مشی‌گذاری	هدف مشارکت
احساس مشکل	آگاهی از مشکلات به کمک مشارکت مردم
ادراک مشکل	کمک گرفتن از عامه در ریشه‌یابی مشکلات و آگاه ساختن آنان از مشکلات
تعیین معیار سنجش	یاری گرفتن از مردم در تعیین معیار سنجش
احصای راه‌حل‌ها	یاری گرفتن از مردم برای تدوین راه‌حل‌ها آگاه ساختن شهروندان از مسایل عمومی آگاهی از نرم‌های جامعه در مورد راه‌حل‌ها
ارزیابی راه‌حل‌ها	آگاهی از دیدگاه‌های شهروندان راجع به مسایل عمومی و راه‌حل‌ها آگاه ساختن شهروندان از راه‌حل‌های مشکلات آگاهی از میزان سازگاری راه‌حل‌ها با نرم‌های جامعه

<p>انگیزش شهروندان در اجرای راه حل انتخابی پذیرش شهروندان نسبت به راه حل انتخابی تطبيق راه حل انتخابی با نرم های جامعه</p>	<p>انتخاب اصلاح و اخذ تصمیم</p>
--	---------------------------------

در هدف کشف و شناخت مسایل عمومی، شهروندان از مسایلی که خط مشی گذاران باید برای آنها راه حل پیدا کنند، آگاه می شوند و این موضوع باعث می شود تا خط مشی گذاران به انتخاب هایی دست نزنند که عامه مردم نسبت به آنها هیچ گونه حساسیتی نداشته باشند. هم چنین، کشف و شناخت مسایل، نوعی زبان مشترک بین تصمیم گیرندگان و عامه مردم ایجاد می کند و از بروز بسیاری سوء تفاهم ها و قضاوت های نادرست جلوگیری می کند. با استمرار مشارکت می توان به تعریف واحد و یکسانی از مسایل رسید که به طور نسبی انعکاس دیدگاه های مختلف جامعه باشد. داشتن زبان مشترک و شفاف شدن مسئله از دیدگاه های مختلف در جامعه موجب می شود که مراحل مختلف فرایند خط مشی گذاری با نوعی توافق جمعی شکل گیرد و راه حل نهایی نیز از مقبولیت و پذیرش بالایی برخوردار باشد. البته روشن است که در بیشتر موارد، رسیدن به یک تعریف واحد و راه حل مورد قبول همگان در جامعه یا امری غیر ممکن یا دشوار است، اما مشارکت عامه مردم این نتیجه را خواهد داشت که همه مسئله را ارزیابی کرده و راه حل مناسب را انتخاب می کنند و اگر روش انتخاب راه حل منصفانه و درست باشد، اثرات مثبت آن، اثر منفی کنار گذاشته شدن یک راه حل و قبول راه حل دیگر را تحت الشعاع قرار می دهد.

هنگامی که تحصیل گران در جست و جوی راه حل های ممکن برای یک مسئله می باشند، مشارکت مردم می تواند در آگاه ساختن آنها، کشف راه حل های جدید و اعطای مشروعیت مردمی به آنها مؤثر باشد. هم چنین، در مراحل دیگر خط مشی گذاری عمومی نیز مشارکت عامه مردم به گونه های مختلف مؤثر و کارساز است. به هر طریقی که عامه مردم در خط مشی گذاری مشارکت داده شوند یک نکته به آنان تفهیم می شود و آن ارزش قائل شدن برای آنها و نظرات و ایده هایشان می باشد و شاید این موضوع ارزش مندترین اثر مشارکت مردم باشد. مردمی که در تصمیم گیری ها کنار

گذاشته شده و نظراتشان نادیده گرفته می‌شود، احساس پوچی کرده و به عنوان شهروندانی وفادار و متعهد به آرمان‌های جامعه خود قادر به ایفای نقش نخواهند بود. به این ترتیب جامعه از حمایت مردمی محروم می‌ماند و بسیاری از سیاست‌ها و خط‌مشی‌ها که نیاز به پشتیبانی عامه دارد، عقیم می‌ماند. از این رو باید کوشید تا در هر مرحله از فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی از مشارکت عامه مردم بهره‌برد و آن را موهبتی دانست که انسجام و یک‌پارچگی را در جامعه ایجاد کرده و به حکومت و رفتارهای آن مشروعیت می‌بخشد.

ماهیت موضوع در مشارکت

دومین بعد در طراحی الگویی که مشارکت موفقیت‌آمیز شهروندان را تحقق بخشد، ماهیت موضوعی است که در خط‌مشی‌گذاری مطرح می‌شود. تحقیقات انجام شده نشان می‌دهد که مطلوبیت و اثربخشی مشارکت عامه مردم و درست عمل کردن ساز و کارهای مشارکتی با توجه به موضوع مورد تصمیم‌گیری می‌نماید (والترز^۱، ۲۰۰۰). از این رو درک درست از موضوع مورد تصمیم‌گیری و ماهیت آن، برای انتخاب استراتژی مناسب مشارکت اهمیت بسیاری پیدا می‌کند (توماس، ۱۹۹۵).

برخی از ویژگی‌های موضوع طرح شده در خط‌مشی‌گذاری می‌تواند در موفقیت مشارکت عامه نقش مؤثری داشته باشد. این ویژگی‌ها در یک پیوستار از کاملاً ساختار یافته‌ها تا کاملاً بدون ساختار قرار می‌گیرند که در جدول شماره ۲ نشان داده شده است (ملیتروف^۲، ۱۹۹۹).

جدول شماره (۲): ویژگی‌های ماهیت موضوع مورد تقسیم

ویژگی‌ها	کاملاً ساختاریافته	نیمه ساختاریافته	کاملاً بدون ساختار
۱- درجه تضاد در مورد موضوع	اجماع و اتفاق نظر	اتفاق نظر متوسط	تضاد کامل
۲- تعداد ذی‌نفعان مرتبط به موضوع	کم	متوسط	زیاد

1. Walters.

2. Mitroff.

۳- درجه اطمینان نسبت به اطلاعات در مورد موضوع	اطمینان متوسط	اطمینان کامل	عدم اطمینان
۴- تعداد بدیل ها	تا حدودی محدود	کاملاً محدود	کاملاً نامحدود
۵- آگاهی نسبت به نتایج	آگاهی متوسط	آگاهی کامل	عدم آگاهی
۶- احتمال نتایج	تا حدودی قابل محاسبه	قابل محاسبه	غیر قابل محاسبه

همان طور که از جدول استنباط می شود، در حالتی که موضوع تصمیم از جهت ویژگی های شش گانه در موقعیت کاملاً ساختار یافته قرار دارد مشارکت عامه به سادگی انجام پذیر است. در چنین حالتی تضاد و تعارض بسیار کم بوده و تقریباً همه افراد دارای یک نظر می باشند و چون تعداد بدیل ها محدود بوده و ذی نفعان نیز متعدد نمی باشند و نتایج روشن و قابل محاسبه است، می توان پیش بینی کرد که مشارکت عامه به طور مؤثری صورت خواهد گرفت. هر قدر از سمت ساختار یافتگی طیف به سوی عدم ساختارمندی حرکت کنیم امکان ایجاد تعارض و تضاد بیش تر شده و مشارکت عامه دشوارتر می گردد. در این حالت ها تصمیم گیرندگان باید بنا آگاه ساختن جامعه از موضوع، هدایت آنان به سوی مصالحه و سازش و روشن ساختن مسئله، مشارکت را عملی سازند. تنظیم جلسات بحث و گفت و گو و بررسی مسئله به وسیله ذی نفعان مختلف که به شکلی با موضوع در ارتباط هستند موجب می شود ابعاد مختلف موضوع شناخته شده و بتوان در نهایت به یک راه حل تقریباً قابل قبول دست یافت که نظر اکثریت را تأمین کند.

در حال حاضر اغلب گروه های جامعه به شکلی سازمان یافته اند و می توان از سازمان های آن ها برای حل تعارضات استفاده کرد و سازمان ها را به گفت و گو و مباحثه با یکدیگر ترغیب نمود. به عنوان مثال، انجمن های کارفرمایی و انجمن های کارگری برای حل مسایل مورد اختلاف در زمینه خط مشی های کارگری، می توانند به بحث و گفت و گو بنشینند و با ادامه این ارتباطات به راه حل های نسبتاً مورد قبول دست پیدا کنند. البته ممکن است این فرایند بسیار طولانی بوده و گاهی نیز بی نتیجه بماند، اما در مقایسه با

حالتی که اصلاً ارتباطی بین این گروه‌ها صورت نمی‌گرفت و سیاست‌های عمومی بدون مشارکت آنان شکل می‌گرفت، بسیار کارساز و مؤثر است. در چنین شرایطی مباحثه و مناظره بین رهبران گروه‌های مختلف نیز می‌تواند مفید باشد.

اما در حالت‌هایی که گروه‌ها سازمان یافته نبوده و در جامعه پراکنده‌اند و رهبری خاص نیز ندارند، باید کوشید تا با استفاده از وسایل ارتباط جمعی - مطبوعات و رادیو و تلویزیون - این ارتباط را برقرار کرد و نظرات موافق و مخالف را مطرح ساخت و در نهایت به نوعی توافق جمعی دست یافت.

در برخی موارد، آگاه ساختن کل جامعه میسر نبوده و ضرورتی نیز ندارد. در مسایل پیچیده باید گروه‌های درگیر در موضوع را با استفاده از دانش تخصصی و کارشناسانه، آگاه نمود و گروه‌های مشاوره‌ای به وجود آورد که ذی‌نفعان را از بدیل‌های مختلف حل مسئله و تجارب علمی آگاه گردانند و به صورت علمی موضوع را برای آنان تحلیل کنند.

جدول شماره (۳): جدول هدف - موضوع و راه کارهای پیشنهادی برای تحقق مشارکت عامه (والترز،

۲۰۰۰)

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

ماهیت موضوع تصمیم هدف مشارکت	کاملاً ساختاریافته	نیمه ساختاریافته	کاملاً بدون ساختار
آگاهی از مشکلات به کمک مردم	نظرخواهی از مردم در قالب نمونه	نظرخواهی از گروه‌های خاص درگیر	نظرخواهی از مردم در محله و منطقه
آگاهی مردم از مسایل عمومی	اطلاع‌رسانی	آگاهی از طریق وسایل ارتباط جمعی	آگاهی از طریق وسایل ارتباط جمعی
یاری گرفتن از مردم در تعیین معیارهای سنجش راه‌حل‌ها	نظرخواهی از مردم در قالب نمونه	نظرجویی از گروه‌های خاص و ذی‌نفعان نظرجویی محلی و منطقه‌ای	نظرجویی از گروه‌های خاص و ذی‌نفعان نظرجویی محلی و منطقه‌ای
ترغیب مردم به اجرای راه‌حل‌های پذیرفته شده	اطلاع‌رسانی	جلسات بحث و گفت‌وگو آموزش عمومی در مورد موضوع، آموزش گروه‌های خاص درگیر	جلسات بحث و گفت‌وگو، آموزش عمومی در مورد موضوع، آموزش گروه‌های خاص درگیر

همه بررسی نظرجویی عمومی	همه بررسی نظرجویی عمومی	اطلاع رسانی	مشروعیت بخشیدن به راه حل ها
----------------------------	----------------------------	-------------	-----------------------------

حال که اهداف مشارکت عامه و ماهیت موضوع مورد نظر در خط مشی گذاری مورد بررسی قرار گرفت باید بین این دو بعد (هدف - موضوع) ارتباط برقرار کرده و راه کارهای ممکن را تشریح نمود. جدول شماره ۳ رابطه بین هدف - موضوع و ساز و کارهای تحقق مشارکت را نشان می دهد. همان طور که در جدول ملاحظه می شود، زمانی که ماهیت موضوع مورد تصمیم در وضعیت کاملاً ساختار یافته و روشن و مطمئن قرار دارد اهداف مشارکت به سادگی عملی می شود و هر چه به سوی عدم ساختارمندی حرکت می کنیم تحقق اهداف مشارکت مشکل تر می گردد. به عنوان مثال، اگر هدف، مشروعیت بخشیدن به راه حل های مورد نظر از سوی عامه مردم بوده و موضوع بدون ساختار و مبهم باشد و ذی نفعان متعددی درگیر مسئله باشند و راه های ممکن نیز متعدد باشد، راه کار، نظرجویی و همه بررسی است، در حالی که همین هدف در حالت ساختار یافته بدون مراجعه به آرای عمومی تحقق می یابد و تنها اطلاع رسانی کافی است تا نظر مثبت همگان نسبت به موضوع جلب شود. سایر راه کارهای پیشنهادی با توجه به نوع هدف و ماهیت موضوع در جدول ذکر گردیده است.

نتیجه گیری

یکی از مسایل مهم در نظام های مردم سالار میزان مشارکت عامه در خط مشی گذاری ها است. شاید به طور کلی نتوان یک راه کار مناسب برای مشارکت عامه ارایه نمود. در این مقاله با توجه به هدفی که از مشارکت در نظر می باشد و ماهیت موضوعی که مورد بحث است، راه کارهای مختلفی ارایه شده است که تصمیم گیرندگان می توانند از آنها برای جلب مشارکت عامه استفاده کنند. مشارکت عامه تضمین کننده اجرای خط مشی ها، انسجام بخش جامعه و حرمت آفرین برای تمام اعضای جامعه است. مشارکت عامه بر این پیش فرض استوار است که همه انسان ها آگاه و توان مند هستند و می توان از نظرات آنان به نفع جامعه خود آنها بهره گرفت. مشارکت عامه نظام قیم وار مدیریتی را

نقی می‌کند و انسان‌ها را قادر به اداره امور خود می‌داند. ساز و کارهای مشارکت با توجه به شرایط می‌تواند شکل‌های مختلفی به خود بگیرد و از اطلاع‌رسانی ساده، تا جلسات بحث و گفت‌وگو و همه‌پرسی و نظرجویی از گروه‌های کوچک و بزرگ، به اجرا درآید. مدیریت خط‌مشی‌گذاری عمومی باید بداند که اگر بخواهیم در جامعه همبستگی و اتفاق و اتحاد به وجود آوریم و بدنه جامعه را از رأس هرم مدیریتی جدا نسازیم تنها طریق ممکن، مشارکت عامه و احترام به نظرات و ایده‌های شهروندان است و این مهم را از هر طریقی که میسر باشد باید انجام داد. مشارکت عامه، نظام پارلمانی و نمایندگی را تحکیم می‌بخشد و در کنار آن، جامعه‌ای منسجم و همبسته به وجود می‌آورد.

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

مآخذ

- 1- Brzezinski, z, Between Two Ages... (N.y., Viking Press, 1976).
- 2- Creighton, J. L, The Public Involvement Manual (Cambridge, Abtbroks, 1981).
- 3- Farmer, D.J, The Language of P.A. (AL, The University of Alabama Press, 1995).
- 4- Fischer, F., Evaluating Public Policy (Chicago, Nelson-Hall Publishers, 1995).
- 5- Mathews, D., Politics for People (IL., University of Illinois Press, 1994).
- 6- Mitroff, I. & Sagasti, F., "Epistemdogy of General System Theory", Philosophy of the Social Sciences, 1973-3(1).
- 7- Saul, J.R., Voltaire's Bostards: The Dictatorship of Reason in the West (N.Y., The Free Press, 1992).
- 8- Selznick, P., "The Cooptative Mechanism" in TVA and Grass Roots (Berkeley, University of Calif, 1949).
- 9- Thomas, J.C., Public Participation in Public Decisions (CA., Jossay-Bass, 1995).
- 10- Walters, L.C. & Miller, J., "Putting More Public in Policy Analysis", PAR, 60(4) July-Aug 2000.

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی